

P R D

1 2 6 7 1 8

Vaterhina' Andreas Miller,
Cura Ad. Hal. Sax. M.
April. 1670.

Xn 6 B

INDEX HORUM MISCELLANEORUM MEDICORUM.

- I. Quaestiones cum conclusionibus ac problematis p. M. Candidatis Doctoratus. I. De Phrenitide.
 II. De Epilepsia
 III. De Apoplexia
 IV. De Pleuritide. L. r. 77. Epist. 1571.
- II. Thesauri Medici de morbis contagiosis, de Scorbutico, de Ictero
 de de Sillariis ex capite, de Evacuacionum generibus. sub
 D. Puccero M. Alberti
 2. M. Zeeman
 3. Gracisstedt
 4. M. Connerding. Wittenb. Ho 1574. IX Cal. Maij.
 5. M. Heilandt.
- III. Propositiones de Hydrore
 de Phrenitide
 de Pleuritide. sub D. Puccero. M. Summer.
 M. Buechamer
 Wittenb. Ho 1573. Lingebius.
- IV. Theses Medicae de Verbena. Paralyti.
 Epilepsia. Convulsione. sub D. Sebastian
 Apoplexia. Incubo. sub D. Sebastian
 M. Foffelius
 M. Horn
 M. Torschmidt
 Marcellus Willeberg. L. 3. 1677. Ho 1600.
 M. Tandlerus
 Plinius.
- V. De Catarrho, et sanguinis per Nisum rejectione, de Asthma,
 te, Dysenteria sub D. Heltenbachio. M. Schultze.
 M. Beyer Wittenb.
 M. Sennerit berg. 1683.
- VI. De Catarrhi natura eiusque curatione et Nobilib. Julij
 Schmider Heidelbergo. Ho 1608. sub D. Lucio M. Hoffm.
 1683.
- VII. Medica febris in causas, signa amotionemque nervi
 tidor et Laxis sub D. Schroetero Concur. Jenae Ho 1615.

- IIX De Matricis profectione de Menstruum profectione sub
 D. Tandlero. Kröf. Hettendach & H. Cademann & Witte,
 de Berge Anno 1614
 IX. Diferentia Natura & Cura Janichini. Basilea Anno 1616.
 X. Profectione & Curatione Vngarum Saussflus & Vndt
 Koltz & Vndt. D. Martini Lipsius Anno 1601.
 XI Tractatus de Artz Briti de Kobauteri. Leucopetrae
 Anno 1603.
 XII. De Podagra & Cherragra sub D. Hettendachio. ~~Leipz.~~
~~H. Paulus~~ H. Paulus Krinsol, Schallenbergius Witte
 Tenberge. 123. Augusti Anno 1605.
 XIII. De Signorum discretionem sub D. Coco Paulus Rein,
 Solous Anno 1604. Witte.
 XIV. Disputatio Pathologica secunda sub D. Vano
 Kesslerus 1. 16. Aug. Jena Anno 1604.
 Manuscripta sequuntur.
 XV. Theses Medicae, quibus quo morborum Tempore
 purgandum sit explicatur sub D. Sennerto M. Pau-
 lus Krinsol & Witte. Anno 1602.
 XVI. Regimen Contactij praesantis D. Krinsolius, ipse
 Manuscript.
 XVII. De Sulphuris. Anno 1601.

F. I. N. I. S.

τῶν δεξιτέρων τελεμαχίῳ

11X. 8

De

MATRICIS PRÆ-
FOCATIONE

De

MENSIUM PRO-
VOCATIONE

Gymnasmata medica

SUB PRÆSIDIO

TOBIÆ TANDLERI, PHILOS: ET

MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS

ordinarij,

In Illustri ad Albim Academia,

Pro suprema artis Apollineæ laurea,

publice respondendo subibunt,

ita sortis arbitrato collocati,

ANTONIUS KRÖS DRESDENSIS,

BALTHASAR HETTENBACH VVITTEBERGENS.

M AUGUSTUS CADEMANNUS DRESDENSIS.

In Auditorio magno horis matutinis ac pomeridianis,

Ad d. 1. Aprilis A. C. ∞ . 18c. XIV.

VVITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Typographicâ Iohan. Gormanni.

MATRICES PRAE
FOCATIONE

MENSURUM PRO
VOCATIONE

Gymnasii medicae

2 2 2 P R A E S I D I O

TOBIAE TANDLERI, PHILOSOPHI

MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS

ordinarii

M. Illustri ac Altissimi Academiæ

Prolegomena artis Apollinæ

publicæ, inchoanda

in formam

ANTONII KRÖS DRESDENSI

BALTHASAR HETTERBACH VITTEBERGENSIS

M. AUGUSTUS CADAMANNUS DRESDENSI

inchoanda inchoanda inchoanda

1717

VITTEBERG

Ex Officina Typographica Johannis

Συ γράμ

ΣΚΕΨΙΣ

ΠΝΙΓΟΣ ΤΣΤΕΡΙΚΗΣ.

Malum dirumq; cum sit foeminarum
 παρ' ὅ. quod ex inopinato saepe sanas
 & hilares invadit, et jam inter convi-
 via & choreas, ac subito sensum,
 motum & anhelitum videtur adime-
 re, quasi divinitus percussae morentur: ideoq;
 propter occultio rem causam plurimis in admira-
 tione est, medicumq; si tale malum cito, jucunde,
 facile potest amoliri, vulgo commendatorem &
 honorabilem reddit: ideo placidam de hoc, quod
 hyeme quoque frequentius esse solet, Medicinae
 candidatis collationem offerimus ac pollicemur.

De

NATURA, CAUSIS, AC SIGNIS

UTERINAE PASSIONIS.

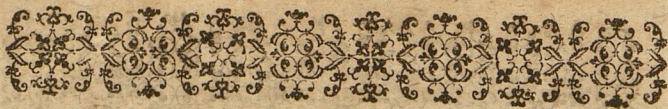
Respondet

Antonius Krös Dresdensis.

A 2

Thema I.

THEMA I.

Vem nomine generis aliqui designant
Uterinum affectum, HIPPOCRATES
ὕστερνα, quod alijs graviora & periculosiora
morveat symptomata, rectius à parte lesà &
superveniente effectu, Græci ὕστερνω πύλην ἢ
ἀπνοίαν, Latini matricis aut uteri stangula-
tum, præfocationem, suffocationem, spirationis ab utero
privationem; minus verò convenienter uteri recursum ad
superiora Paulus, quod & Germani imitantur, nuncuparunt.

II.

Relictis verò aliorum descriptionibus, qua vel alieniores,
ut hæc Meschionis: ἢ τῆς πυρεταῦ ἀπνοίης ἐξ ἡδὴ διεγεταῦ
πνεύματι σὺν πύλῃ ἡστυα, &c. quæ magis Apoplexia con-
venit, quàm suffocationi hysterica: vel angustiores, ut illa Pau-
li & Aëtij, quod sit uteri recursus ad superiora, sive ascensus
cum sine hoc quedam fiat: vel illegitime, qualis Altimari & a-
liorum, qui vocant intemperiem frigidam, licet hæc paulatim
contrahatur, illa verò subito fiat, & aliquando subito recedat:
nobis hæc suffocationis definitio magis arridet: quod sit uteri
refrigeratio, à vapore maligno, partes principes ac totum cor-
pus feriente, propter obstructionem vasorum, in quibus gene-
rationis principia, justò diutius retenta corrumpuntur.

III.

Elucescunt ex hac affectionis hujus natura, locus prima-
riò laborans, causarumq; diversitas. NATURA præfoca-
tio-

tionis uterina quam sit, hinc patet. Quamvis enim nonnullis morbus in situ vel figurâ censeatur, ob matricis per-
versionem vel contorsionem, nunc sursum vel deorsum vel
ad latera factam: perpetua tamen hac non est, & potius cau-
sam quam ipsum effectum designat.

I V.

Melius itaq; statuitur symptoma qualitatis tangibilis
mutata, cum sit refrigeratio non solum uteri, sed totius ali-
quando corporis, et jam tam insignis, ut egrè dignoscatur à de-
functo. Quin et jam symptoma laese functionis dici meretur,
ob sopitam excretriciis actionem.

V.

Locus in hoc pathemate principaliter ac radicaliter a-
grotans, cui πένθος etiam curatio debetur, est Uterus vel Ma-
trix, Græcis μήτρα, quasi benigna animantium mater ac vite
fons, quandiu sana fuerit: ὑστέρων, quasi viscerum postre-
ma, quod sit o. n. nis illi vicei receptaculum, ac nisi maturè derur
exitus, plurimorum quoque morborum scaturigo, mortisq; sa-
pius causa fieri possit.

V I.

Afficitur porro matrix tum quoad sua vincula & vasa
implantata, quæ vel sanguinem vel semen immittunt, tum
quoad substantiam totam, quam Natura partim nerveam &
membranosam, partim carneam constituere voluit, ut & dila-
tari pro fatu incremento, vel sanguinis affluxu: & corrugari
iterum contentis ex. lulis possit.

V I I.

Primariò tandem uterum sic laborare, colligimus è mul-
tiplici feminarum, respectu vel ætatis vel vite conditionis, dif-
ferentiâ. Virgines enim viripotentes, imprimis si casta fue-
rint ac pudice, propter seminis ubertatem, nec non vidua pro-
pter vitam celibem, tale malum facile incurrunt: Ut & pra-
gnan-

gnantes, licet rarius, attestante Hippocrate, l. i. de morb. mul.
ac puerperæ, quibus menstrua vacuatio parciore est: quinet jam
nonnulla marita, præcipue si steriles fuerint.

V I I I.

Quamvis autem plura in hysteriis membra compati-
antur, ac sæpè manifestius torqueantur, ut ventriculus ob eru-
ctationem, morsum, nauseam; diaphragma, cum respirationis
difficultate; Cor, ob animi deliquium vel syncopen; gut-
tur, ob musculos impeditos; cerebrum propter deliria, mo-
tus involuntarios, vel sensus ac motus interceptionem: hæc
tamen omnia & per consensum ita conflictari, ab ha-
litu putrido ac virulento, nunc per venas, nunc per arterias,
nunc per nervos ascendente, certissimum est.

I X.

Causarum verò quenam proximè vel remotè refrigerationem uteri & corporis universi tantam producere possit, ut
inter præfocatum ac demortuum difficile sit discretio; per-
scrutari maximè est operæ pretium, siquidem hoc tam nos in
verâ scientiâ, quàm in opere curationis certiores efficit. Sic
itaque causarum quasdam antecedentes, & vel remotas vel
propinquas; quasdam conjunctas arbitramur.

X.

Remotioribus externis, quas ægna & ægredis vocant, an-
numerantur aeris frigidi as, spiramenta corporum constrin-
gens, superfluas humiditates intrò pellens, & evaporationem
impediens: cibi potusq; multitudo, humores augens. Nam
sine Cerere & Baccho friget Venus; alimenta crassioris ac
pravi nutrimenti, que facile obstructions inducunt; ac dul-
cia, qua delectando spiritus & humores commovent, & ascen-
dere faciunt, hinc unà uterus sursum revellitur: quod ipsum
grati quoque odores superius admoti præstant: vini poten-
tioris, quod odoriferum & vaporosum, potus, humores pe-
netran-

netrando & elevando : quorsum non minus spectant nimia inedia, vigiliæ longæ, exercitia immodica, ut saltationes, cursus ad acclivem vel declivem locum; & graviora animi pathemata, velut ira ac zelotypia secundum Montanum: Consil. 311. somnus contra prolixior, quies indebita, frictio, balnei, Venerisq; neglectus, excrementa cumulando, plurimum conferunt.

X I.

Propinquieribus internis, vel ut ab aliquibus dicitur, Evidentibus assignantur, ut efficientes quidem causæ frigida corporis dyscrasia, cujus interventu superfluitatum resolutio denegatur; angustia pororum, quibus evacuatio mensum succedere debebat; uteri ariditas secundum Hippocratem; propter obstructa vasa, quæ sanguinem deferre poterant: hinc siccatus contrahitur uterus; ut materiales verò semen, & sanguis menstruus: quorum retentionem sequitur incrassatio, refrigeratio, corruptio & in virosam substantiam degeneratio. Nec interim, putridos in utero humores vel matricis inflammationes aut ulcera, seu recentiores annotarunt, præsocationis causam videlicet halius, suppeditare posse, diffitemur.

X I I.

Quid verò, quod aliqui neotericorum, contra veterum placita, semen huius affectionis causam negant? quod huius conservatio sit potius sanitatis, quam ægritudinis medium; veluti Mercuriali videtur: quod à nobilissimo & elaboratissimo seminis corpore tantillo, tanta malignitas expectanda non sit; quod idem vasis proprijs inclusum non putrescat, cum sit ab excrementis liberum, ac potius in nutritionem vasorum cedat: quod deniq; si copiosus sit, aut inter somniandum reddatur, & utero excludatur; aut in matrice retentum potius erosionem, quam suffocationem producat.

XII. Verum,

Verum, si vel maximè priscorum auctoritati parum sit tribuendum; nihilominus retentionem seminis plurimum facere ad profocationem tam quotidiana convincit experientia, quàm legitima ἰερατικῆς norma, vel ab ipso Galeno demonstrata. Quis enim observationum medicarum vel mediocriter gnarus, non animadvertit, viduas, quæ cum probè fuerint antea purgata, virorum concubitu letata, sæpiusq; pepererint, nunc verò talibus privata, frequentius fieri hystericas? harumq; subita ad sanitatem restitutio, nonne sequitur ad retenti seminis è matrice provocationem?

X I V.

Nec tanta vis ratiunculis allatis inest, ut nos à veterum sententiâ deturbent. Seminis enim conservatio, si naturalis est, ceu sanitati conducit: ita præter naturam, si fuerit diuturnior, corpori fit onerosa & vitiosa. Quo nobilius et jam semen est, eo perniciosius ac virsius efficitur putredine. Maximè verò femineum, quod, siquidem frigidius ac humidius est masculino, corruptioni minus resistit; sed facilius corrumpitur, ac maligno evadit, imprimis in corpore cacochymico & excrementorum receptaculo matrice. Non solum verò in utero depravari potest, sed etiam in vasis obstructis: quandoquidem longinquitate temporis natus calor exhalat, ac materia seminis in virulentum ichorem degenerat. Neque vero semper, ubi copia peccat, per gonorrhæam exoneratur. In virginibus enim pororum angustia; in viduis plerumq; vasorum oppilatio viam intercludit. Neque semen in utero vel vasis reservatum licet putrescat, inflammationis aut erosionis causam præbere potest: quia non redditur calidius, sed potius frigidius; & non consistit in eâ parte, in quâ collectionem vel tumorem præter naturam efficere possit.

XV. Mul-

XV.

Multò verò minus evinci potest tam gravem & periculosum affectum à tantillo seminis corpusculo non oriri posse. Quamvis enim sit exiguum, & in uno corporis loco, matrice videlicet, remaneat, quantum tamen, si prolificum fuerit, ad impregnationem conferat: & quantum etiam, si vitiatum, turbarum ac molestiarum universo corpori parere possit, ex alijs non difficulter conjiciendum. Quis enim, quod phalangij morsus, vix notabilis; quod scorpionis ictus, velut acufactus; quod rabidi canis saliva, leviter cuti communicata; quod marine torpedinis ingens potestas in totum corpus vires maximas exerant, ac sensissima cieant symptomata, experientie refragatur? quis magnetis ad ferrum allucendum desiderio verè admirabili, contradicit? Ecquis igitur, seminis & Quæ affervati, & in virulentiam commutati malignitatem corpori non exitiosam, præcipuè si fuerit habile, pertinaciter affirmabit?

XVI.

Proxima demum vel continens uterine præfocationis causa, vapor est aut halitus è putrida vel seminis vel menstrui retenti substantia elevatus, vasa ac ligamenta matricis distendens, organa respirationis intercludens, spirituumq; modo vitalium, modo animalium transitum intercipiens. Unde tam varia & stupenda principalium viscerum aliarumq; partium succedunt incommoda: velut in signorum catalogo explicandum.

XVII.

Causis nunc absolutis, differentias hujus mali multiplices, quæ vel à forma, vel à subjecto, vel ab efficiente, vel à tempore communiter petuntur, adjungere non est alienum.

XVIII.

Formæ respectu, prout non solum uteri, sed universi

B

cor-

corporis refrigeratio censetur ; aliquando minor est : in qua sensus , motus ac ratio quidem supersunt , animi tamen deliquium , pulsus obscuritas , & respirationis difficultas molestant ; aliquando vehementior , in qua sine sensu motuq. foemina jacet immobilis , cum pulsu vel exiguo vel nullo ; nisi forsitan in medio pectoris minimum caloris ac pulsus innuatur ; aliquando saevissima , quando praeter annotata symptomata , brachiorum quoq. & crurum fit contractio : velut Galenus l. prorrhet. com. 3. apb. 27. eam recenset.

X I X.

Subjecti respectu , nempe matricis refrigerata ; modo secundum totam afficitur substantiam à retenti spermatis depravatione : & tunc uterus non retrahitur , sed in sua sede manet : modo secundum sua potius vincula & vasa , propter menses resistantes ; & tunc ob repletionem fit uteri revulsio , vasis & appendiculis à copia sanguinis aut crassioris , aut propter obstructionem reservati , dissentis , nunc utrinq. ; sic sursum nunc magis in uno latere , & sic ad latera matrix intorquetur.

X X.

Efficientis respectu , quidam strangulatus à menstruo non debite excluso : quidam à semine p. n. detento ac vitiato provenit , ut diximus : quidam putridos etiam alios in matrice humores vel apostemata aut ulcera consequitur , ut aliqui recentiorum observarunt.

X X I.

Temporis ratione , quaedam , ut exià periodum servant , statim tempore revertuntur , & quandoq. brevi durant : quaedam periodica non sunt , ac nonnunquam diutius affligunt.

X X I I.

SIGNA porro cognitu necessaria sunt , tam diagnostica , quam prognostica. Diagnostica vel imminentem praefo-

ca-

cationis paroxysmum praesagiunt, ut huic occurrere valeamus: vel praesentem ac declinantem determinant, ut eo melius amoliamur: vel hujus causam demonstrant; vel à cognatis affectibus, ne in legitimâ curatione aberremus, nec astantium calumnias incurramus, distinguunt: vel deniq; praefocatas à defunctis internoscere docent.

X X I I.

Imminentis igitur ab utero strangulatus indicia sunt immodica seminis coacervatio aut mensium suppressio: quam sequitur plethora, ut hanc totius corporis torpor, lassitudo, refrigeratio, crurum segnities, hypochondriorum murmur, tremor ac dolor circa uterum; morsus oris ventriculi, cibi fastidium, cordis tremor, animi deliquium, pulsus debilis, difficilis anhelitus, faciei fallor, oculorum compressio vel rubor, capitis dolor, somnolentia, mentis hebetudo, rerumq; ferè omnium oblitio & similia: quæ propter humores uteri, partim crudos, partim corruptos, & jam digeri ac moveri per totum corpus incipientes contingunt.

X X I V.

Præsentem arguunt, gravis ac profundus sopor, stupor sensuum, ac motus privatio, respirationis lesio, vocis interceptio, crurum contractio, pulsus exigui, debiles, ac quandoq; propter causæ vehementiam penitus aboliti vel quiescentes: oculorum tenebrosa vertigo, vel oclusio, ut aperiri nequeant, aliquando delirium etiam, ob vapores putridos ad cor vel cerebrum elevatos, ac spiritus vitales aut animales obsuscantes ac perturbantes. insuper alia, pro diversitate partium, quibus exitiosus ille halitus communicatur, symptomata: velut thesisi octava docuit.

X X V.

Sed & declinantem signant affectum, si male rubescere incipiant, oculi à multa gravitate recludi; si laxato

matricis osculo locis muliebribus quedam humiditas elabitur, ventris murmur ac strepitus cietur, uterus paulatim descendit, & hysterica cum profundis suspirijs ad sensum & intellectum redeunt.

XXVI.

Causarum signa non minus haberi facile possunt. An enim restricti mentes hujus agritudinis ansam præbuerint, colligitur ex diutinâ fluxus muliebris præter solitum suppressione, corporis gravitate, capitis repletione, sensuum debilitate, femorum, colli & oculorum dolore, mammarum turgore (licet mulier neq; gravida sit, neq; pepererit) & ex uteri vel sursum vel ad latera retractione. Prædominantis etjam sanguinis, vel pituitosi dant argumenta corporis pigrities, & alia accidentia mitiora: biliosi, motus promptior. & symptomata acutiora: melancholici, meror animi, aliq; magis horrenda.

XXVII.

Num verò feminis virium dederit occasionem, diligens symptomatum consideratio medicum docebit. Vehementiora enim si fuerint omnia, ceu maxima respirationis difficultas, vel ablatio, vocis privatio, pulsus cessatio, animi defectio, sensus ac motus abolitio, subitusq; casus; siq; præcesserint vita desidiosa, ciborum plurimi nutrimenti, vel calidorum ac flatulentorum usus, desiderata vel consuetæ veneris intermissio, ut in juvenculis, viduis, monialibus, & plethoricis mulieris à menstruis ritè repurgatæ habitus: omnino spermatis in utero putrescentis retentio erit incusanda. Quod si concursus utriusq; principij malo fomitem suppeditet, plura, vehementiora & diuturniora comitantur accidentia.

XXVIII.

Cognatas tandem à præfocatione affectiones alias, ne veluti vulgo, sic etjam propter affinitatem medico imponant, accu-

accuratè discernere multum refert, ut non solum in quibus con-
venient, sed etiam in quibus dissideant, artificiosè conficiat, ac
legitimam medicandi rationem assequatur.

X X I X.

Epilepsiam proinde simulat ὕστερον πρῶτον, ratione con-
vulsionis, quæ hic aliquando particularis est uteri, vel etiam
extremorum, si gravissima: sed in eo differt, quod illa totius
corporis est spasmus, cum evidente motu & jactatione, cum spu-
ma oris, & faciei pallore, sine sensu, sine intellectu, sine remini-
scentia, sine uteri motu: strangulatis contra corporis immobi-
litas, velut mortuis accidit; sensus è puncturâ vel pilis evulsis
animadvertitur: sæpius audiunt & intelligunt, et si voce de-
stituantur, actorum circa se sub paroxysmo recordantur po-
stea, malas nonnunquam rubentes habent, præsertim in remis-
sione, de matricis ascensu conqueruntur, nec oris spumam fe-
runt, nisi lethalis fuerit affectus, & cum comitiali complicatø.

X X X.

Apoplexiam quoq; licet uterina passio emuletur, quæ ad
sensuum ac motus lesionem: discrimen tamen intercedit, quod
illie sensus ac motus, ob cerebrum πρῶτος affectum cum ratio-
nis offensione multò magis, quàm hic, afficiantur. Sentiunt enim
hysterica puncturas, pilorum vellicationes ac digitorum intor-
siones: manu collo adducta suffocationem innuunt: à paroxys-
mo suas ipsæ passiones commemorant: corpus habent omninò
refrigeratum, citò nonnunquam liberantur, nisi seruities affe-
ctus eas enecet, & neq; stertunt, neq; spumant ore, neq; transcutunt
in paralytin, velut apoplectica, quarum corpora diutius quoque
remanent calidiora.

X X X I.

Ca. alepsin etiam videtur imitari strangulatus, si quis
corporis tantum refrigerationem respiciat: at illa partes unâ
rigidas efficit, & oculos apertos omni visione, aures auditu pri-
vat: quorum contraria hic observantur.

XXXII.

Lethargum quoque distinguunt ab hoc malo, lenta generatio, cum febre ac stertore, somno profundo, pulsusque magno & undoso: cum dolore capitis antecedente, rerum oblivione post multos dies, quibus durat, consequente. Sed uteri passio sepius ex insperato ridentes ac ludentes adovitur, sine febre & stertore, cum pulsu raro & obscurissimo, sine reliquis dictis.

XXXIII.

Syncopen, à præfocatione diversam faciunt pulsus planè cessans, sudor frigidus, color faciei lividus quasi cadaverosus: & subitum ab odoratis auxilium. Præfocatis enim pulsus languidus ac rarus superest, sudor nullus accidit, facies pallida, vel tumida, vel rubicunda cernitur: sua volentia magis nocent, fatida succurrunt. ut inferius declarabitur.

XXXIV.

Venena vel assumpta venenata, ne quis in præfocatione causam putet, arguunt ab ijs præfecta tormenta, vomitiones, unguium & extremitatum livores, sudores frigidi, subsequens icterus: quorum nulla sunt in strangulatis vestigia.

XXXV.

Mortuas denique ab hysteris, ne quis has illis propter aërolitam respirationem, pulsusque defectum (siquidem τὸ ζῆν ἐστὶν τὸ ἀναπνεῖν ἢ ἐκπνεῖν, & Galeno ἀπνοία exactè nulla) non sine artis medicæ ignominia, conscientia vulneris & patientis periculo assimilet, ac libitina contra legem naturæ destinet, quidnam verè discriminet, investigare medico sit commendatissimum. Constat enim experientia, quasdam feminas hystericas, ut & viros apoplecticos jam feretro impositos, tumulisque committendos, quorum vita jam desperata fuit, ad se rediisse, vitamque recollectisse.

XXXVI.

Quidam proinde practicum vitæ vel mortis præsen-

Jentiam sic expiorant, penna vel lana carminata flocculo naribus admoto, vel speculo bene terfo ori superposito; vel poculo aque pleno thoraci adhibito. Si enim penna vel flocculi lana motus operis fenestris, & aëre, ab astantium secessu, immobili, moveatur; si speculum ab occulta expiratione inficiatur; si aqua in poculo agitetur, vitæ reliquias colligunt: & è contrarijs mortis certitudinem, propter abolitam thoracis, pro necessaria respiratione, motionem.

XXXVII.

Sed hæc qualiacunq; tentamenta, licet ablatam quidem respirationem demonstrant, absentiam tamen vitæ non evincunt. Hæc enim, si corpus aliis insigniter refrigeratum, calorq; sit exiguus, sine respiratione superesse potest in hysterics, sola per arterias facta transpiratione, tunc ad vitam sufficientem. Non aliter quàm insecta, reptilia, musca, argues, rana per hyemem rimis tabularum, cavernis arborum, vel aquis sese ilatebrant, quasi mortua: sub vere tamen reviviscunt.

XXXVIII.

Rectius igitur alia vitæ restitantis indicia sunt petenda, sive è pilorum avulsione, sive ptarmicis è pulvisculo ellebori, pyretbri vel aliorum acrium naribus insufflatis; sive penna in aceto acerrimo scyllitico, in quo ruta incoxerit, intincta, & naribus immissa. Talibus enim si quid vitæ superest, expultrix admodum sopita solet excitari. Quod si nihil hæc etjam profecerint, tutissimum est, profocatam, sicut aliàs etjam apoplecticos, ante quartum diem non sepelire. Sub hoc enim temporis intervallo vel delitescens anima spiritus iterum commovet, & corpus illustrat: vel si secesserit, fætor, putredinis comes, indubium dat mortis argumentum. Sic Lazarum quarto à morte die jam fatentem è tumulo Salvator ad vitam redire jussit: ut miraculi veritas magis elucesceret, & omnis calumniandæ occasio Judæis præscinderetur.

De

De
PROGNOSTICIS ET
CURATIONE PRÆFOCA-
TIONIS UTERI-
NÆ

Respondebit

Balthasar. Hettenbach
V Wittebergenfis.

THEMA XXXIX.

*R*avissimum & acutissimum symptoma cum sit *τιζ̄ ῡσε̄ρον*, quod aliquando paucas intra horas mortem accelerat, ut & Practicorum decreta, & quotidiana fides experientie comprobant: ideo consilium Rhasis lib. 9. ad Almans. cap. 87. sequendum, & hoc malum statim, ut implicat, propellendum: ne cunctando & procrastinando curationis occasio elabatur, & gravissimis his accidentibus oppressa mulier citius, quam remedia adhibeantur, enecetur.

X L.

Ad causas autem bujus affectionis, si medicus solerter attendat, eventus presagia longè facilius predicere poterit, & curationem felicius adornare. Benignior enim, quæ menstrui sanguinis cobibitionem sequitur: ideo per se nonnunquam &
cito

citò solvitur, illasà sit respiratione, motuq̄ & sensu integris :
brevior etjam ac rarior, præsertim in habitu corporis pituitoso
obeso vel melancholico, & cujus vene sunt ampliores.

X L I.

Pregnantibus etjam præfocatio rariùs accidit, licet
menses subsistant. Fætus enim puriorem sanguinis portionem
pro alimento & incremento absorbit, reliquum sanguinis ad
mammas regurgitat, inibi melius pro generatione lactis elabo-
randum. Nonnullis tamen gravidis, ut Hipp. lib. 1. *ἡσυχίας*
habet, eadem contingit vel ex vehementi labore, vel ine-
dia, utero incalescente & nimis inanito, vel ex pituita à capite
ad præcordia descendente, vel ex prævò vitæ regimine, vel anti-
quà uteri dyscrasia: sed talis etjam strangulatus levior est,
ac faciliùs discutitur. Quin etjam puerperas interdum aggre-
ditur, licet lochia procedant, ex humoribus commotis balitu
sursum evolante.

X L I I.

Mulieri insuper hysterice sternutamentum superve-
niens bonum, teste Hippocrate & Galeno lib. 5. apb. 35. partim,
ut signum, partim ut causa. Signum quippe videtur natura,
que priùs erat velut emortua, nunc iterù ad proprias motiones
excitata, & ad superfluitatum repurgationem reviviscentis.
Causa verò vehementior est sternutationis concussus ad mali-
gnam illam auram, qua toti corpori molestissima fuit, prosti-
gandam. Quà explosà redit ad officium suum respiratione.

X L I I I.

Deterior verò solet esse illa vulvæ strangulatio, qua semi-
nis coacervationem atq; corruptionem causam habet. Comi-
tantur enim hanc, licet uterus in sua sede maneat, animi deli-
quium, pulsus exilitas, respirationis ablatio: frequentior etjam
intensior ac diuturnior esse solet, maximè in feminis calidiori-
bus, utpote sanguineis vel biliosis, in quibus major eventationis
urget necessitas.

X L I V.

Sic itaq; juniores salaces ociosa & in delicijs educata virgines, marita steriles, viduaq;, & quibus alijs vena strictiores sunt, sapius affliguntur: quandoquidem superflua genitura portio legitime ac tempestive, prater natura cupidinem & consuetudinem non educitur, sed reservata, temporis longitudine quasi consenescit, emoritur, ac putridum virus, quod in univfersum corpus exhalat, adipiscitur.

X L V.

Pessima tandem judicanda matricis ista suffocatio, que cum respirationis defectu diutius durat, aut syncopen ob vapores tetros, ipsum vita calorisaq; nativi fontem Cor infestantes, comitem admittit, aut instar comitialis morbi, sua servat intervalla, vel cum spuma ad os defluente, comparet. Hujusmodi enim, quod a practicis observatum, plerunq; mortem accersunt.

X L V I.

Curationi hujus mali viam sternunt indicationes, que potissimum triplices: curatoria, preservatoria & vitales.

X L V I I.

Curatoria petuntur ab affectu presente, & hujus causa jam in actu constituta, sive peccet hac quantitate, sive qualitate, & vel manifesta, vel occulta. Quantitas enim humoris prater naturam redundantis auxilium poscit evacuans: qualitas natura onerosa, si fuerit evidens, alterantibus; si fuerit occulta & venenata, alexipharmacis expugnanda.

X L V I I I.

Preservatoria respiciunt eque materiam, que talis aegritudinis fomitem prestare potest, sive latitet in certa parte, sive jam in toto fuerit aggregata. Non minus enim vel alterando, vel purgando mitiganda: prout matricis etjam debilitas confortanda.

X L I X.

Vitales denique requiruntur indicationes ob vebementiam

riam symptomatis urgentis, ac vires tam vitales & animales, quam naturales prosternentis. In id enim incumbendum unice, ne indulgentia vel negligentia Medici morbus nimium invalescat, virium robur opprimatur, ac patiens in extremum vite discrimen adducatur.

L.

Curatio proinde maturius aggredienda: sed aliter sub accessionis instantia, quando vel strangulatus, vel convulsioni, vel animo deficienti, precipue urgentibus occurrendum: aliter quoque soluto jam paroxysmo, sed causa nondum penitus amota. Tribus vero presidijs utringue, nempe Diæticis, Chirurgicis aut Pharmaceuticis utendum.

L I.

Paroxysmo durante, Dieta sit extreme tenuissima: convenit enim vel omnimoda potius inedia & à potu abstinentia, vel vomitus etiam: quam alimentorum ingestio.

L I I.

Mulieris hysterica positus non sit nimis supinus, sed cervix ac scapula sede accliviore, femora cum inguinibus decliviore, collocentur, ut matrix ultrò deorsum vergat, & ichorum descensus promptius fiat.

L I I I.

Chirurgicis auxilijs ascribenda sunt, vene sectio, cucurbitularum applicatio, ligaturæ, frictions, ventris ac hypochondriorum depressiones manu; vel constrictiones, latiore fascia vel cingulo peractæ: vellicationes partium variarum, inclamationes, suffitus per fetida vel odorata, aliæ: quæ nunc revulsionis humorum, nunc uteri in proprium locum reducendi gratia usurpantur.

L I V.

Vene sectio ceu magnum remedium, etiam sub exacerbatione, si sanguinis plenitudo, menstrui retentio, symptomatum

vehementia & alia svadebunt, omissenda non est; siquidem extremis morbis extrema remedia conveniunt, ut monet Hippocr. l. 1. apb. 6. Referanda verò malleoli vena, prout matricis retractio innuit, modò dextri pedis, si in dextrum latus; modò sinistri, si in sinistrum; modò utriusq;, si sursum illa inclinat. Intentio enim est, sanguinem vel materiam corruptam unà cum vaporibus à supernis ad inferna derivare, superfluum imminuere, & ne quid ampliùs elevetur, præpedire.

L V.

Minimè tamen attendenda phlebotomia, si seminis corrupti vitio malum hoc oriatur. Quomodo enim illa semen educeret? nonnè potius hoc à vasis spermaticis ad venas revocaret? & uterus educto sanguine magis infrigidaretur, vires ulteriùs dejicerentur, antea satis languida: calorq; natus, cujus ope frigidi vapores discuti debent, ampliùs dissolveretur: animi quoq; deliquium, quod hysteris aliàs admodum familiarè, intenderetur.

L V I.

Cucurbitula non raro vena sectionis vicariae sunt, interdum cum scarificatione. si fuerit opus: interdum sicca, & modò magna, cum plurima flamma infrà umbilicum hypogastrico; (vel illius vice vitrum capax cum cereo lycno) modò gemina, femorum interna parti ad pectinem; modò coxis, cruribus aut suris causa derivationis, & ut uterus deorsum revocetur, applicantur.

L V I I.

Ligaturæ verò crurum tam suprâ quàm infrâ genua strictiores ac dolorificæ, mox ab initio sunt usurpandæ: quemadmodum quoq; frictions in planta pedum vel crurum interiore parte fortissimæ, vel cum linteolis asperioribus, vel ex acribus instituendæ, videlicet cum sale & aceto, cum sinapi & aceto, cum nitro, vel oleo laurino. Talibus enim dolor excitatur, expultrix
facul-

facultas antea sopita resuscitatur, corrupta materia ad descensum proritat, calorig, naturalis stimulat, ad causa morbifica vaporumq, depulsionem.

L V I I I.

Proderit & hic fortis hypochondriorum constrictio, sive cingulo, sive latiore fascia peracta: sic enim balituum via sursum intercluditur. Quin etiam abdomen distent à manu deorsum impellendum, quod hysterica per se nonnunquam, ventri manibus admotis innuunt atq, conantur: id quod majore cum fructu continget, si manus oleo laurino, rutaceo, anethino, de spica, de floribus aurantiorum prius imbuatur. Facilius enim bis status discutiuntur, uterusq, sic impulsus descendit.

L I X.

Non parum quoq, juvant vellicationes aurium, narium, capillorum, & inprimis pilorum in pedibus vel pectine: digitorum praterèa contorsiones, ut ita commoto dolore sensum reciperet agra, balituumq, motus ad superiora pronus, in contrarium convertatur.

L X.

Auribus hysterica nomen proprium voce clarissima inclamandum, nonnulli bombarde fragorem admovendum censent, ut sensus percillantur: naribus insufflenda mordacia pro sternutamentis irritandis, ut sunt pulveres sinapi, piperis, castorei, rhabarbari, pyretbri, ellebori albi: sed bis cautè, & non, nisi capitis absit repletio, utendum. Quidam narium & oris occlusionem suadent, ut spiritus ac nativus calor unitti, vapores malignos fortius dissipent, uterumq, deorsum depellant. Diutina tamen anhelitus retentio non sit, ne debilis antea calor penitus extinguatur, ac femina suffocetur.

L X I.

Vulgus etiam graveolentia naribus adhibere solet, ut picem liquidam, asam fetidam, opo panacem, sagapenum, bitumē,

C 3 gal.

galbanum, sulphur, accensum, petroleum, oleum de gagate, oleum de cornu cervi: plumas perdicum combustas, quæ à proprietate commendantur; pennas caponum adustas, lanas & lacinias combustas, corium vetus adustum, cornu capri ustum: quin etiam sordida quedam, tetrum odorem spirantia, ceu funiculum extincta candela, cimices lectuarios, matulam cum lotio veteri, vel alvi saburra: sed hæc ob spurcitiem & astantium oculis ingratam feditatem jure detestamur. Illa tametsi fetore suo pleræq; spiritus tam animales quàm vitales sopitos excitant, excretricem facultatem impellunt, soporem discutunt, & impetuosæ matricem deturbant: odore tamen virulento principalia viscera, cerebrum & cor, offendunt, fumis suis obnubilant, & synopes & apoplexiæ periculum minitantur.

L X I I.

Fructuosius proinde possumus applicare ea, quæ calefaciendo & laxando, crassos cerebri vapores attenuant, incidunt, dissipant, frigiditatem corrigunt, pulmones & thoracem expurgant: ut ruta viridis manibus contrita & cum aceto odorata: vel similiter thymus, pulegium, calamintæ, origanum, conyza tenuifolia odoratior, sinapi, trifolium asphalites & alia cum aceto trita; vel ex his acria decocta naribus admota: sicut etiam acetum acerrimum, sive per se sive cum castoreo & sulphure in spongia naribus objectum. Possunt etiam ex his formari pastilli, velut è peuce dano, costo, castoreo, galbano, cum terebintina, petroleo, vel alio mistis, qui prunis imponendi pro fumo naribus immittendo.

L X I I I.

Sed præ cæteris utilissima celebrantur, castoreum naribus olfaciendum, vel etiam in potu dandum: siquidem flavum, cerosum & tenax quod fuerit, etiam acre est, quod olfactu sternutamenta ciet, lethargicos & epilepticos excitat, nervosq; refrigeratos ac debilitatos calefaciendo restaurat. zedoaria, ore volwenda, secundum Gattinariam: Agarici drachma cum vino

pro-

propinata, Galeno l. 9. de comp. med. n. 7. semen levistici, radix
ostrutij masticata & paulatim deglutita : semen & succus
plantaginis cum vino ; vel acetum scylliticum absorptum. Hec
n. abdita natura proprietate referuntur hysteris auxiliari.

L X I V.

Si vaecolentia verò vel insigniter odorata procul à naribus
præfocatarum absint : ideoq; nec Medicus has invisurus odo-
rifera poma, vel moscho infectas chirothebas secum portet. Il-
lius tamen generis odorem gratum spirantia naturalibus ap-
plicare nihil nocet : non equidem, quòd uterus velut animal o-
doratis gaudeat ; sed quoniam odorata calida sunt & tenuium
partium, nativòq; calori & spiritibus amica. propterea laxant,
frigidos humores calefaciunt, crassos attenuant : intemperiem
uteri malignam corrigunt, vapores discutunt, sopitumq; ca-
lorem ac spiritus recreant, augent, & cum humorum descensu
matricem revellunt.

L X V.

Sic itaq; Ladanum, styrax calamita, laserpitium, lignum
aloes, Cinnamonum, Caryophylli, macis, costus, amomum, asa
dulcis, crocus, ambra, moschus, zibethum, vel ex his concinna-
ta ; Diambra, Gallia & alipta moschata, potenter operantur, in
forma nunc litus, cum oleis, Jasmino, nucis moschata, de spica,
de petroleo, vel alijs, utero administrandi ; nunc pesti, cum bom-
bace, vel syndone imponendi : nunc uterini chysteres, ex aquis
vel oleis odoratis infundendi. nunc suffitus per infundibulū car-
bonib. impositū immittēdi : ægra tamen perforata sella insiden-
te, pannis optimè contacta, & circà umbilicū, ligata, ne quid
odoris nares attingat.

L X V I.

His nisi matrix relaxetur, & ejus illudies eliciatur ; ad
peffaria non minus atrahentia deveniendum est : cujusmodi
è detergentibus ac discutientibus confici solent, ut ex hiera, be-
nedicta laxativa, è semine cumini, ruta, & similib; ut vel flatu
malignos, vel semē corruptū evocent. Quo sine $\mu\eta\tau\epsilon\gamma\chi\upsilon\tau\eta\varsigma$ seu siphō vacuo,
uteri

uteri deorsum revocandi, & eorum, quae ibi praeter naturam detinentur, extrahendorum causa.

LXVII.

Enitendum enim summopere, ut scaturigo tanti mali avertatur, & è primo fonte repurgetur: maxime verò si sperma longiore morâ fuerit depravatatum & in virus conuersum. Hoc enim, quia corpori summè perniciosum, necessariam sui vacuationem pascit. Ideo, nullum vel praesentius vel potentius ad hujus emissionem potest esse remedium, quàm honesta femina cum viro conjunctio, si modò vite conditio non refragetur.

LXVIII.

Quod si talem copulam vel in virgine vel in viduis honestas ac pudor non admittant; alijs in medium consulere modis, medico incumbit. In virgine quidem linimentis & emplastris matricialibus forinsecus applicandis: in viduis autem suadent aliqui fricationem cervicis uteri, per digitos obstetricis, oleo odorato, scilicet irino, nardino, laurino, moschelino, de spica, inunctos factam: sic ut locus attritu incalescat, humor crassus attenuetur, & cum spiritu conflixu excernatur.

LXIX.

Hoc licet ut impudicum & sacro codici contrarium damnetur ab aliquibus: utpote cum seminis profusio temerè facta, divinitus interdicta sit: estimandum tamen id e jam, necessitati & charitati christiana legem non esse positam. Consultius enim est, cum tali seminis irritamento vitam famine servare, quam neglecto illo, perdere. Quid quod & hoc, quod spermatis nomine venit, animatum amplius & prolificum non sit, sed virulentum, pessimumq; corporis excrementum, quod sevisimorum affectuum, vel etiam mortis causam dare possit? Et quomodo nefas erit, quod invitis aut saltem nescientibus faminis cum ipsarum emolumento subtrahitur, hoc amoliri? Nonne (largiatur hoc nobis de suo Augustinus) si non ser-

vasti

vasti ubi potuisti, occidisti? à morte v. vindicat, qui à veneno liberat.

L X X.

Pharmacia, sub instantia paroxysmi vix locum invenit, nisi quis ob causas antecedentes vomitu, suppositorijs, chysteribus, pefsis vel emplastris uti malit.

L X X I.

Vomitus, ubi vel pituita, vel crudus alius humor in ventriculo fluctuat, non inutiliter proritatur, modò per titillationem faucium cum pluma, oleo lilior. albor. tepido irrigata: modò per decoctum seminis raphani, anetbi, cum ol. lilior. patientis ore aperto infusum: quidam agarici & cum oxymelite propinant.

L X X I I.

Suppositoria vel glandes non solum communes alvi materias educunt, sed insuper vapores ac flatus ab utero revellunt: ut si mel coctione inspissatum cum speciebus hiera simplicis & seminibus cumini, nigelle, viticis, pulverisatis, addito etjam sale gemma, formetur instar glandis, oblongum & rotundum, quod ano supponendum.

L X X I I I.

Chyteres eadem prestant, & quidem potentiùs, quia profundius intrant. Ex ijs verò conficiendi sunt, que nativum calorem refocillant, utero sunt amica, flatusq; frigidos discutere nata: quorum in censu, bacca juniperi & lauri, herbe calamentum, pulegium, serpillum, ruta, fol. sabina, semina cumini, viticis, & similia: quorù decocto addenda hiera Logadij, benedicta laxativa, vel alia cum oleo rutaceo, cheirino & sale, etc.

L X X I V.

Pessaria non solum valent hic, attrahendi vi prædita, de quibus antea dictum, sed & alia, que concinnantur è calidis, odoratis, & ad flatus absumentos potentibus,

ut è ligno aloes, Cassia, Cinnamomo, costo, caryophyllis, Ladano, thymo, floribus anthos, semine anisi, ruta, cumini, alipta moschata, gallia moschata, ambra, moscho, zibetho, cum oleo & cera quibz aliquando formatis vel sericum, vel sindon obducatur.

L X X V.

Emplastra vel Cerota matricalia parantur ex iisdem, nisi quod ea miscantur, quae reliqua fortius uniunt & conferunt, ut gummi elemi, caranna, tacamahaca, galbanum, ladanum, terebinthina, styrax liquida; quibus itidem pulveres bene olentium & olea evodua, velut de cinnamomo, spica, angelica, aniso, Caryophyllis, &c. ammiscenda.

L X X V I.

Substituuntur bis interdum cataplasmata ex herbis, felice, levisnico, nepeta, serpillo, pulegio, majorana, ruta, calamentho, & è ficibus coctis & contusis, cum oleis vel melle commistis: & umbilico imponuntur. Interdum litus è theriaca & oleis sufficiunt; interdum sacculi è speciebus dictis conficiuntur, & intersuti calidè supponuntur.

L X X V I I.

Cauterium deniqz, si praemis his remedijs exacerbatio profocationis nondum cesserit, sed adhuc sensus ac ratio quasi vinculis coërcita detineantur, sutura coronali, sincipitis admove-re nonnulli commodum censent: quod cautè tamen ac prudenter aggreddendum.

L X X V I I I.

Remittente verd accessionis vehementia, studendum uterius, ut & reliquas materiae morbificae destruamus, & occasionem recidivae praecaveamus. Duplex autem cum sit humor, antecedentis cause rationem tenens, ut è superioribus liquet; vel semen, vel sanguis menstruus, ob indebitam retentionis moram vitiata: idcirco medicatio quoqz variat. Aliter enim, si genitura coërcita peccet, aliter, si menses substiterint, hac ordinanda.

LXXIX.

Semen ubi temporis diuturnitate venenosam indolem acquisivit, ideoq; corpori universo molestissima sæpè damna infert, corrigendum, absumendum vel excludendum. Quibus omnibus scopis partim victus ratio: partim chirurgiæ quadam præsidia: partim pharmacia satisfacere possunt.

LXXX.

Dieta proinde requirit ærem natura vel arte temperatum aut frigidiorẽ, cibos attenuantes, infrigidantes ac siccantẽs, vel parũm nutriente; ut lactucam, cucurbitam, porulacam cum folijs vel semine agni casti, ruta, dauci. Vitenatur edulia crassa ac legumina: carnes & ova multi succi, nuce pineæ, amygdalæ, eruce, lacticia: conversationes, cantiones, & colloquia lasciva cum viris, vina fortia & crassa: ilicet austera & tenuia non penitũs improbanda: vel potiũs aqua bordei saccharata, vel tenuis potus exhibendus, somnus sit moderatus, ac solito brevior, decubitus in latera super folijs agni casti, hyoscyami, mandragora, salicis, vitis, floribus violarum, nymphæ, &c. quies non nimia; sed exercitium potiũs forte matutino tempore ante cibum: & jejunia cum domesticis curis utiliora: sit & alvus vel natura vel arte mollis; legitima verò viri consuetudine nihil efficacius.

LXXXI.

E chirurgicis adminiculis phlebotomia non parum confert, aliquoties repetita, maxime si plethorica fuerit & salax mulier: quia sic materia seminis futuri, ne tam copiosè coacerbetur, subtrahitur, nempe sanguis: & vasorum spermaticorum ardor, ne tam confertim alliciant, unà cum sanguine refrigerato, alteratur.

LXXXII.

Cucurbitula non raro venæ sectionis locum supplet, inferioribus partibus apposita; sicut etiam fontanella, si pertinaci-

cifimus & frequens sit affectus, cruribus affixa, ut ratione
venarum putores spermatidis expirent.

LXXXIII.

Medicamenta pro semine minuendo, non adeo conve-
niunt κατὰ φύσιν, quae sperma non evacuant, sed potius cum
alijs humoribus commotis exagitant; nisi quis blandioribus,
quae abstergant & eluant, uti malit: ut pilulis alephanginis,
masticbinis, de agarico, de hiera, &c. ne sordium plus a ma-
tricem constuat. Potius igitur ἀποκωλύειν seligantur, quae vel
uberiorem seminis generationem prohibent, vel genitum exsic-
cant aut extinguunt.

LXXXIV.

Semen gigni prohibent imprimis infrigidantia, seu se-
men lactuca, portulaca, papaveris albi, radix & semen nenu-
pharis, & hujus generis alia assumpta: cicutae folia trita & pe-
dini superposita: campborae odor mares et jam castrare dicitur:
Altamarinus insuper syrupum è sanguinaria, acetosella, planta-
gine, portulaca, umbilico veneris, myrtillis, semine coriandri,
pap. albo, & alijs conficit, pro semine depauperando. Quin et-
jam pastillos & unguentum ejusdem intentionis describit, cap.
de seminis profluvio. Sunt, qui laminam plumbeam perfora-
tam lumbis circumponunt, causâ refrigerationis.

LXXXV.

Semen autem genitum exsiccant vel absument precipue
calida & sicca, veluti semen agni casti, ruta, cannabis, anetibi,
cumini, anisi: calamentba, salvia, mentastrum montanum, co-
stus, & alia: quorum vel pulvis cum aqua artemisia: vel pa-
stilli cum decocto ruta, vel alijs exhibendi. Secretum refertur
Job. Marliani, si Dauci ꝑ cum aqua arthemisia detur, ad
sperma exiccandum.

LXXXVI.

Sed & origo tanti mali, Matrix, à sordium reliquijs o-

minimò liberanda, & ne propter dyscrasiam denuò quid colligat,
vel corrumpat, confortantibus emendanda. Sordium proin-
de reliquias eluunt clysteres lavati vi ex hydromelite & melle,
vel alijs decoctis per siphonem infusi.

LXXXVII.

Confirmant uterum conserva florum antbos, Lavendu-
la, melissa, castoreum, confectiones Arom. caryoph. Diamar-
garit. cal. Diacalamenth. Diambra, Diamosch Diatrion pi-
per, Elect. de gemmis, antidoti Theriaca, Mithridatium & si-
milis: de quibus varia forma possunt efformari:

LXXXVIII.

Sed & extrinsecus adaptanda sunt ea, quae vel discutien-
do vel calefaciendo, robur eidem aspirant, in forma sive litus,
sive sacculi, sive ceroti, sive emplastri, de quibus antea quoque
dictum.

LXXXIX.

Nunquam verò vel rarò è manibus hystericarum depo-
nenda sunt Pomacia è graveolentibus confecta, vel castoreum;
vel saepius ruta folia contrita naribus opponenda.

X C.

Menstruus sanguis præter naturam restrictus, ubi ma-
tritis strangulationem ciet exacerbatione sedata, non so-
lum alimentis convenientibus alterandus, sed & medicamen-
tis tam digerentibus ac purgantibus, pro hujuslibet humoris
dominio promovendus: imò venæ tali apertione, pulveribus
ac decoctis appropriatis, infusionibus, & alijs provo-
candus. Verùm de his sequens disputatio
prolixius edoce-
bit.

De

De
MENSIVM PRO-
VOCATIO-
NE

Respondebit

M. Augustus Cademannus
Dresdensis.

Lurimorum, quoque morborum, veluti commune seminarium est in- debita sanguinis menstrui retentio, quæ non solum utero, verùm et jam toti corpori maximas exhibet diffi- cultates & incommoditates. Idcirco, siquidem, veluti cardo est cunctarum affectionum mulie- brium, disquisitione dignum, quibus è causis tan- ta naturalis motus perturbatio proveniat, & quibus medijs è medio tolli ac removeri possit.

THEMA I.

Uæ Græcis κατὰ μῆνα; Latinis menstrua, vel menses appellantur, ob statam temporis periodum, quam natura solet in excretionem singulis mensibus in ætate maturâ mulierum, nisi quid obstet, obser- vare. Germani propterea tempora, consuetudinem, vel ma- lam

lam septimanam; vel etiam flores indigitant, quod veluti flos fructum; sic mensium fluxus sobolis conceptum antecedit.

I I.

Sunt enim menstrua sanguinis excrementum superfluum, à calore mulieris debiliore genitum, crudum quidem sed utile, propter speciem conservandam, ordinatè secundum naturam profluens. Excrementum statuit Aristoteles lib. 4. d. gen. animal. c. 10. & rectè quidem, cum neq. copia neque qualitate conveniat fœminæ, sed superabundet: cujus causa calor imbecillior, qui concoquit quidem, sed redundans per halitum non digerit. Et crudum, respectu seminis, quod melius elaboratum, censetur. Utile verò magis, quàm alia matricis fluxiones: in primis speciei conservanda, ut hinc in alimentum cedat. Ordinem deniq. naturæ servat, nisi ab altero prepediatur.

I I I.

Impediunt verò mensium fluxum plurima; quedam naturalia, quedam violenta. Naturaliter ætas à menstrua purgatione liberæ efficit tam puellas ante annum 13. ætatis: quia tunc sanguis omnis in nutritionem & auctiorem facit, neq. superfluus ob caloris à prædominante humiditate remissionem producit: quàm vetulas post 50. annum vel circiter, ubi copiosior amplius non generatur, ob caloris defectum. Accedit etiam singularis fœminæ dispositio calidior, ut in viraginitibus, quæ cum sint carnosæ, laboriosæ, masculo habitu præditæ menstruis inculpate carent. Maxime verò conceptus menses suppressit, ob fetus formationem, & nutritionem: quin etiam plerumq. lactatio, sanguine superfluo in generationem lactis abeunte.

I V.

Violenta menstrui suppressio vel uteri clausuram sequitur: quales fœminæ vocantur Atreta, velata, non perforata: de quibus hic negotium non est: vel ex alijs præter naturam

rum causis dependet : de quibus in presentia disquirendum
Quamvis etjam vacuatio mensium quandoque sit imminuta,
quandoq; abolita : quorum differentia tantum causarum ra-
tione secundum magis & minus existit : nos tamen hoc loco de
omnimoda mensium suppressione, quâ cognitâ diminutis et-
jam subvenire non difficulter poterimus, inprimis συζητησιν
instituemus.

V.

Suppressa proinde menstrua, quæ Græcis $\epsilon\omega\chi\eta$ τῶν ἐμ-
μησίων, ἢ κατὰ φύσιν διαρροῆς nuncupantur, sunt excrementa
sanguinis, præter naturam in utero resistantis, ob facultatem
excreticem penitus ociantem. Genus in hac definitione for-
mam exprimit, cujus antea ratio data : pariterq; symptoma
determinat, præter naturam non excutis; & quidem san-
guinis, ad aliorum humorum discrimen.

V I.

Pars affecta per se colligitur è definitione, nempe uterus,
cujus excrementum sanguineum subsistit. Et ita matricis hoc
effluvium ab alijs sanguinolentis distinguitur : cujusmodi
sunt hamorrhagia narium, pulmonum, &c. Neque verò
uterus solum hic habet, sed aliquando etjam vena ad uterum
pertinentes.

V I I.

Efficientium causarum dispar occurrit familia. Sunt
enim quedam primitiva vel extrinseca: quedam intrinseca:
quedam continens.

V I I I.

Primitivæ causæ vocantur, quæcumq; foris advenien-
tes vel corpus vel sanguinem ita disponere possunt, ut debita
vacuatio, quam natura postulat, intermittatur. Quod præstans
aer calidus & siccus, humores adurendo & incrassando,
meatusq; corrugando; frigidus etjam astringendo: cibi potusq;
pau-

paucitas, vel nimia ingluvies: alimenta crassa, viscosa constringentia, fructus crudi & infrigidantes, ingurgitatio aque gelida, laboriosum nimis exercitium corporis: hinc saltatrices, cantatrices ac virgines à menstruo sunt immunes: otium diurnum, vita sedentaria, sanguinem incrassans, medicamenta impensè calefacientia, febres ardentes, hectica & alij morbi acuti, corpora nimium extenuantes, multæ narium, vel hemorrhoidum, vel per os aut anum fluxiones, venæ sectio vomitus ac sudores copiosiores, animi passionēs, ut vigilia, metus, timor, subita consternationes, cura, ob quas viduæ sæpius non purgantur: illa etiam, quæ sanguinem fluentem vel fluxurum circa venas uteri congelare nata sunt, ut medicamentum frigidum forinsecus intempestivè applicatum; lotio pedum frigida, descensus in aquam gelidam nudis pedibus, ut sæpe lotricibus contingit, imprimis tempore menstruationis.

I. X.

Intrinsicæ spectant è mente Galeni vel ad humores, vel ad vasa. Sanguis crassior, viscosus, lentus, cujus modi in jecoris, mesenterij vel splenis oppilatione fit; aut paucus ex inedia, $\chi\upsilon\lambda\acute{o}\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$ imbecillitate, vel diversione per sudores aut alios fluxus; aut nimis, cum crassitie, menstruam vacuationem non tam promoveat, quàm remorantur.

X.

Vasa quatenus in orificijs angustiam patiuntur, nunc ab obstructione, quam crassa, viscida vel copiosa producit materia; nunc à coalescentia, quam ulcera matricis accersunt; ut sæpe post abortum; nunc ab observatione propter annatam carunculam vel pelliculam: nunc à compressione per tumores vicinarum partium, vel copiam pinguedinis in omento; nunc à contortione matricis, vel hujus colli: nunc ab uteri densitate quam vel intemperies interna frigida, vel externum gelu potest inferre: talia prohibent sanguinis menstrui in uteri cavitate descensum.

E

u. Sed

X I.

Sed & modo totius corporis vitio, modò partium culpa mensum subsistentia sequitur. Totius quidem causa, si corporis habitus fuerit calidior, siccior, aridior vel exanguis, siue natura; siue propter morbum antegressum, nempe febres arden- tes, hecticam, quartanam, scabiem, pustularum eruptiones: aut frigidior, obesior, &c.

X I I.

Partium respectu, jecoris aut splenis dyscrasia vel obstru- ctiones ad loca muliebria sanguinem non transmittunt: Uteri caliditas intensa resiccando contrahit & indurat; frigiditas condensat, calorem debilitat, & meatus occludit, ut humor licet affluat, excludatur.

X I I I.

Continens tandem causa, languor vel summa debilitas expultricis est, undecumq, producta sit, siue à toto, siue certis à partibus: Infirmata verò excretice potentia, succedit reten- tricis robur, unde hac potentius sed contra naturam operatur.

X I V.

SIGNA porrò nos luculentius in causarum, quæ non- nihil aliàs obscuriores sunt, investigationem deducunt. Illa ve- rò vel communia sunt, vel specialia.

X V.

Communia multò magis affectum, quàm causam desi- gnant: eademq, fere, quæ præfocatis accidunt, hic adsunt, ut in- solita corporis gravitas; dolor circa lumbos, femora, collum, sinciput & oculorum radices; cibi fastidium & nausea, vel a- liquando et jam febris, mensum defectus intra annum etatis 14. & 50, sterilitas: os uteri clausum ac durum, tumor præter naturam in ilibus, urina crassa vel nigricans cum rubrà qua- dam sanie, vel restitans: uteri præfocatio & inderisio: respira- tionis difficultas, tussis arida, mammarum cum lacte turgor
absq_z

absque conceptione & partu: decoloratio faciei & alia accidentia.

X V I.

Specialia signa differentias causarum manifestant, non equidem primitivas, quæ potius è relatu vel egrotantium vel æstantium colligenda: sed internas, videlicet sanguinis & ὄσον Ἀσθεν, vel totius aut partium dyscrasiam, vel obstructiones.

X V I I.

Sanguinis enim crassitudinem & viscositatem vel habitum pituitosum detegunt præmissa diæta frigidior, color corporis albicans vel plumbeus, frigiditas mollicies & intumescencia partium, venæ eminentes virides aut nigricantes, præsertim in cruribus, pigritia, somnus gravior, cibi fastidium, pulsus rarus, urina multâ, sitis nulla, veneris inappetentia.

X V I I I.

Sanguinis inopiam vel siccitatem patefacit inedia præcedens, corporis extenuatio & squalor, venarum inanities vel obscuritas, pulsus durus, color lividus vel pallidus, ventris nulla gravitas, nullus dolor aut tumor: & exantlati morbi, febres vel aliæ ægri tudines.

X I X.

Sanguinis multitudinem significat venarum tensio, dolor, non modo ventris cum gravitate, sed etiam capitis acrior, splendor ante oculos, sanguinis vomitus, aut per nares efflu-
vium.

X X.

Venarum coarctatio conjicitur, si naturalis fuerit, è corporis constitutione, lumborum partiumq; vicinarum compressione, mensium paucitate vel privatione, diutius durante: sin ascititia, è plurimo refrigerantium & astringentium usu, sanguinis crassitie, & alijs uteri affectibus.

XXI.

Quod si totius corporis ob consensum, vel certæ partis ob vitium purgatio mensium subsistat: illius vel hujus lesiones ac morbi, quos peculiaria denotabunt indicia, sentientur, utero interim non malè constituto.

XXII.

Sed è re medici futurum speramus, si matricis intemperies ad hoc malum promptiores optimè perpendat. Ita enim theoria plenior, curationem suggeret feliciorè. Potissimum verò calida, frigida, & sicca dyscrasia matricis actionem depravant, vel pessundant.

XXIII.

Calidam uteri intemperiem contestatur ardor, rubens corporis color, sitis, pulsus velox, somnusq; brevior, Frigidam totius corporis horror, torpor, pigritia, faciei livor, pulsus tardior, somnus profundior; Siccam uteri stupor, duricies, corporis ariditas, ac suffitus, infra adhibitus, nec ad superiora penetrans.

XXIV.

Obstruentes verò alias causas, utpote membranam, carnosam substantiam, cicatricem vel uteri convesionem deprehendimus, vel è precedentibus uteri ulceribus, difficili partu, tumore præternaturali, patientis relatu vel obstetricis prudentis animadversione. Sed hujusmodi variores casus, qui vix omnem menstrui suppressionem præstare possunt, non adeo moramur.

XXV.

A diagnosticis signis, antequam ad indicationes curativas & ipsum opus accedamus, prognostica prius expendenda sunt, quæ medicum de morbi magnitudine, futuroq; eventu certiorè facient, ut quantum remedijs obtinere possibile sit, quasi divinando, prædicere possit.

X X V I.

In genere proinde cum Hippocrate l. 5. aph. 57. pronun-
ciandum; si menstrua non fluunt, ex utero morbi contingunt,
si verò non prodeant & neque rigor, neque febris, neque cibi
fastidium superveniat, pregnantem censeo s. aph. 61.

X X V I I.

Quae mulieres uterum gestarunt, a menstruo praeter na-
turam cohibito, minus afficiuntur, quam quae nunquam con-
ceperunt.

X X V I I I.

Menstruis deficientibus, ubi sanguis è naribus profluit,
bonum, s. aph. 33. Quamvis enim retentionem videatur au-
gere, & à loco proprio revellere sanguinem: tamen ex acci-
dente judat, quatenus & vasa deobstruit, ac non parum va-
cuat, & à plurimis morbis alioquin impendentibus praeservat.
Et haec non solum de haemorrhagia narium, sed etiam de fluxu
haemorrhoidum Galenus in commento dicti aphorismi, valere
scribit.

X X I X.

Urina quoque nigra, mensibus jam suppressis, superve-
niens, indicat collectum sanguinem in vesicam iter affectasse,
ideoq; majorem affectus remissionem, quam difficultatem vel
exacerbationem sperandam, ut ex Erasistrato Galenus l. de atria
bile c. 8. declaravit.

X X X.

Sanguis insuper ab effludio consueto coercitus, prout va-
rias corporis partes invadit, ita multifarias inducere potest
agritudines, non solum uteri tumores inflammationes, stran-
guriam, nephritidem, podagram, varices, apostemata varia,
sed & cachexiam, hydropem, si ad Epas; anorexiam, sangui-
nis vomitum, si ad ventriculum; trisim, asthma, febris, hypo-
thymiam, cordis tremorem, phibisim, praesocationem, si ad pe-
ctus;

Hus; vertiginem, epilepsiam, maniam, apoplexiam, melancholiam, paralyfin, cruentas lacrimas, si ad caput reducat.

XXXI.

Periculosior tamen illa mensū detentio, quæ cum gravissimis symptomatibus, diuturnior, & quæ à partu contingit; desperata, quæ ab ulcerum cicatrice, vasorum oscula in utero excoecante, vel à pelliculâ vel à carunculâ, vel à cervicis uteri perversione proficiscitur.

XXXII.

Indicationes in hoc malo requirendæ sunt, vel ab internis causis, vel à loco primariò laborante. Causis ascribitur non tantum proxima, quæ facultatis expultricis est cohibitio: sed & hujus alia, quæ in se considerata morbos varios constituunt, ut sunt obstructio, coalescentia, constipatio, compressio, subsidentia, densitas,

XXXIII.

Obstructio respectu materiae obstructentis, plurima, frigida, crassa, viscosa, remedium postulat evacuans, calefaciens, attenuans, detergens: Coalescentia desiccans, & cicatricem absumens: constipatio per membranulam vel carunculam facta, destruens illam: Compressio, vel id, quod tumorem removet, vel id quod pinguedinem consumit: Subsidentia vel contorsio matricis aut hujus colli; repositionem. Densitas uteri, si à frigido proveniat, calefaciens; sin à sicco duriciem quoque consecuta, pariter humectans & emolliens.

XXXIV.

Affectæ partis, uteri videlicet, intemperies si fuerit calida, quæ plerumque cum siccitate conjuncta, suadebit, non infriigidans vel astringens, sed potius humectans ac relaxans. Sin frigida, calefacientibus alteranda. Qualibet verò specificis conservanda.

XXXV.

Sic itaq, prout Indicantium diversi sunt fontes; CIL-
RATIO quoq, dispar ordinanda. Cavendum tamen an-
te omnia, ne menses ijs, quibus nec elici debent, nec arte pro-
fluunt, evocare annitatur. Neq, enim gravidis, neq, lactan-
tibus, nec extenuatis aut longo morbo confectis, neq, largâ
sanguinis per nares aut hæmorrhoides profusione debilitatis,
neque viraginitibus ac laboriosis fœminis, quibus impune si-
ne omni molestia menses deficiunt, aut quibus ex uteri cic-
atrice substiterint, justoque diutius non apparuerint, arte pro-
vocandi.

XXXVI.

Si tamen è longiore menstrui mora subsequenter sanitatis
incommoda, prospiciendum est tempestivè præsidij medicis,
ut antequam radices agat, morbificæ causse resistatur. Quod
vel per Chirurgia, vel medicamentorum vel Diætæ commodis-
ris opem præstari poterit.

XXXVII.

Desperata licet quandoq, sit in aliquibus sanguinis per u-
terum vacuatio: si tamen ex hoc noxa quedam corpori infera-
tur, per alias vias & per intervalla minuendus est, vel phlebo-
tomia, vel cucurbitulis vel hirudinibus vel cauterijs: quin et-
jam frictionibus & exercitijs discutiendus: vel frequentiorè
purgatione ventilandus est.

XXXVIII.

Phlebotomia militat non solum in corporibus phleboto-
ricis, ubi vasorum datur eminentia: sed etjam in emaciatis,
ubi venæ tamen repletæ vidontur. Ac primum quidem in cu-
bito dextri brachij vena communis aperienda, propter copiam
sanguinis adhuc quiescentis, imminuendam: & hoc procul
à tempore mensium, videlicet decimo aut decimo quinto
die faciendum. Postmodum Vena poplitæ aut malleolæ
3. aut

3. aut 4. die ante mensium reciprocationem tundenda, propter sanguinem iam agitari incipientem.

XXVI.

Quod si sanguis circa uterum redundat, vel etiam in toto corpore, propter venas matricis obstructas, tunc etiam superioribus venis neglectis, confestim ad inferiorum apertionem paulo ante tempus fluxionis confugiendum, ut ita sanguis crassior, orificia vasorum concludens, minuiatur, oppilatio solvatur, ille verò mobilior ac fluxibilior evadat, & à supernis revellatur, quin etiam ut expultrix segnior hoc motu ac dolore irriteretur, & ad assuetæ purgationis munus suscitetur.

XL.

Cucurbitulæ nonnunquam scarificatæ locum venæ sectionis explent, si mulier sit candida, obesa, cui venæ sunt exiles, profundæ, latentes, viriumque lapsus facile impendit. Hic enim tutior est scarificatio, quam phlebotomia, ne multorum fiat spirituum resolutio: & illa quidem femoribus, cruribus aut talis adhibenda, ut nihilominus à superioribus ad uterum fiat derivatio. Nonnunquam siccæ cum flamma copiosiore primum sub mammis, mox ad inguina vel pubem, vel etiam femora supponuntur, ut ibidem aliquamdiu relicte sanguinem deorsum impellant.

XLI.

Hirudines ani venis hæmorrhoidalibus affigenda sunt, maxime si tument & humore melancholico scatent, nec alijs auxilijs insigni levamen succedat, quod tamen non sub menstrui fluxus instantia, sed antea tentandum. Ita quoque de cauterijs, quæ cruribus applicanda veniunt, extremo loco sentiendum.

XLII.

Frictiones insuper ac ligaturæ fortes, ob causas superius expositas in cruribus instituenda sunt: pedibusque calidæ lotiones

nes: inferiori ventri fomentationes non sine magno fructu poterunt applicari.

X L I I I.

Medicamenta, suppressis menstruis viam referantia, vel generica, qua nunc totum corpus, nunc partes alias, a quibus caussa retentionis originem ducit, respiciunt: vel Particularia sunt, utero singulariter addicta.

X L I V.

Generica totius gratia conveniunt medicamina, qua vel primas vias emolliunt, ac lenientia dicuntur; vel humores ad faciliorem vacuationem præparant, qua vulgò Digestiva: vel apparatus jam sine difficultate ac molestia subducunt, ut Cathartica.

X L V.

Lenientia, qua communem in prima corporis regione cumulatam saburram diluunt, ac ductibus complanatis evocant, temperata sunt, ac diversis humoribus accommodata: ceu Cassia fistularis, manna, jujubarum, prunorum, sebestenorum, passularum decoctum, syrupus violaceus, rosatus solutivus, mel rosat. solutivum, electuarium lenitivum, species hiee & similia.

X L V I.

Præparantia varijs non minus humoribus appositè seligenda sunt: ut plicuita crassiori & viscosa, velut obstructionis matri, attenuantia, incidentia, detergentia ac deobstruentia; sicut oxymel simpl. & compos. mel rosat. syrupus de 2. radicib, byzantinis, de absynthio, byssopo, arthemisia, cum decocto vel aquis apij, betonica, petroselini, nepita, fœniculi, pulegij, &c. Bili flavæ, massam sanguinis interdum, licet rarius, incrassanti, conferunt alterando ac disseccando syrup. violarum, bugloss. rosarum, de Endivia, de cichor. cum aquis aut decocto bord. borrag. bugloss. viol. Eupatorij, capill. ven. &c. Melan-

cholico succo syr. de succo borraginis, de pomis, de Epithymo, de fumaris cum decocto vel aquis earundem plantarum, vel prunorum, passularum, radicis scorzonerae, buglosae, flor. viol. borrag. Epithymi, &c. Sed hujusmodi potiones saepius reiteranda & in majore dosi propinanda sunt, ob transitum à ventriculo ad uterum, longiorem.

XLVII.

Cathartica similiter ad sanguinis indolem sint comparata. Pituitosus enim agarico, turpetbo, mechoacanna, bermodactylis vel infusis, vel decoctis, vel in pulvere usurpatis, aut ex his compositis, speciebus Hierapicra, Elect. diaphœnic. Indo, pil. alephang. de agarico, foetidis, aggregat. de bicra cum colocynth. de bermodactylis, de sagapeno, &c. Biliosus Rhabarbaro, mirobalanis citrinis, thamarindorum pulpa, vel ex his concinnatis, Diacathol. Diacaß. diapruno solutino, Elect. de succo ros. de psyll. pil. de rhabar. sine quibus, aureis, de aloe: melancholicus humor, sena, Epithymo, polypodio, Elect. diasen. lenitivo, Hiera Pachij, confectione, bamech, pil. de fumar. Indi minor. de lap. Lazuli, Extracto eltebori nigri & similibus educendus.

XLVIII.

Particularia remedia, quae precipue spectant uterum, vel ad hujus morbos; vel ad mensum provocationem diriguntur. Illi, quorum tyrannidi cohibitus menstrui fluxus adscribitur, ut sunt obstructio, inflammatio, dyscrasia multiplex, caro superflua, callus, &c. legitima prius methodo sunt expugnandi, quam ad ea, quae menses peculiariter eliciunt, fiat transitus.

XLIX.

Vocantur haec vterina, quod utero precipue dicata sint, & ejus actionem promoveant, incommoda propulsent; Calida verò plerunque sunt in secundo vel tertio recessu;

(pau)

(pauca enim frigida sunt & debiliora pro mensibus evocandis: ut capill. ven. polytrichum, radices oxal. sylv. & his, ubi febres vel alij morbi calidiores complicati sunt, utendum Capiv.) citra vehementem siccitatem, tenuis essentia insigniter amara vel acria, quæ viribus integris in distantiora corporis loca penetrare, sanguinem fundere, crassum attenuare, lentum detergere, venarum ora, vel in uteri cavitatem, vel in cervicem desinentia referare, & expultricem ad officium suum revocare possunt. Et hæc in triplici sunt differentia: Mitiora, Mediocria & Validiora.

L.

Mitiora, à quibus initium capeffendum, sunt radices asparagi, graminis, pentaphyll. cichor. intybi, sem. rusci, asparagi, folia adianthi, Eupatorij, hypericonis, fumariæ, melisse, malva, salvia: fructus orobi, ciceris, lupini, phaseoli; carica, olea, juglandes, amygdala amara, passule; quorum nonnulla tamen si parum sicca sunt, emolliendo tamen attenuandog, vasorum oscilla recludunt.

L I.

Mediocria mensibus in ordinem redigendis inferviunt radices aristolochia, rubia, capparum, Ireos, enule, gentiane, eryngij, asari, smyrnij, peucedani, herba cum floribus ac seminibus petroselini, anisi, anethi, ameos, carvi, dauci, fœniculi, levisticij, saxifraga, nasturtij, raphani, betonica, cumini, valeriana; bacca lauri, Juniperi, folia abrotani, arthemisia, capillorum veneris, calaminthe, pulegij, origani, saturia, hyssopi, serpilli, scordij, marrhubij, chamædryos, chamæpytios, mercurialis, ruta sicca, flores majorana, chamæmeli, stœchadis, croci: juncus odoratus, calamus aromaticus, anomum, cinamomum, castia lignea, cardamomum, cyperus, costus, galanga, zingiber, cubeba, piper,

castoreum, moschus, ambrā, zibethum: è resinosis, styrax, opopanax, ammoniacum, galbanum, sagapenum: & quæ sunt hujus generis alia.

L I I.

Validiora, morbis vehementissimis necessaria, priscis non inusitata fuerunt: unde non raro feliciores in curatione prædicantur, quàm recentiores, qui præ metu ac diffidentia solum blandioribus, quibus expugnari magnus affectus nequit, utuntur, ut aegris non agrè faciant, sed potius complacere possint. Sed illa veluti cautè sunt adhibenda, ne ventrem subvertant, febres inducant, matricem exulcerent: ita non sine magno emolumento, si contumax aliàs aegritudo, postulantur: ut radix ciclamini, bryonia, pyretbri; staphis agria, sabina, siliquastrum, cucumis agrestis, bermodaçtily, turbitib, colocynthis, veratrum album, Elaterium, flos aris, Euphorbium, scammonium, succus tithymalli, cantbarides, animalium fella, alumen Ægyptiacum, theriaca, triphera magna sine opio, & similia.

L I I I.

Ex his jam plurima conformantur remedia, vel intra corpus exhibenda, vel extrinsecus tantum applicanda. Dantur igitur intra corpus quedam (modò non inedia, cachexia præcedens, vacuatio nimia, consuetudo vitæ laboriosa, morbus longus, vel ingens calor, resiccati menstrui causa, repugnent) vel poriones, vel pulveres, vel electuaria, vel cujuscung. formæ alia.

L I V.

Potiones sunt aut è syrupis & aquis, de quibus antea dictum: aut è decoctis rad. fœnic. acori, petroselini, peonia, folijs & floribus dictamni, majorana, artthemisæ, pulegij, mellissæ, mercurialis, origani, sem. fœniculi, anisi, squinantbo, cypero, calamo aromatico, passulis vel alijs, cum saccharo vel melle

melle condiendis : aut ex his stillarum liquores vel aqua hyste-
rica, cujusmodi apud Quercetan, Rodericum a Castro & alios
videre est, parata, poterunt assumi.

L V.

Pulveres à Galeno l. de sang. miss. c. 18. magis proban-
tur, si fuerint subtilissimi : sic enim promptius penetrant, & ef-
ficacius in sanguinem operantur. Tales è nepita, pulegio, saba-
na, dyctamno, cinamomo, tenuissimè tritis cum melicrato po-
tandos exhibet. Neoterici plures tragac, è castia lignea, ari-
stolochia longa & rotunda, asaro, calamo aromat. cortic. rad.
cappar. costo, dictamno, rad. Ireos, tormentilla, Eryngij, & a-
lijs cum saccharo pulverisatis componunt, ac pulveres Domi-
narum vocant. Simili modo species Dialacæ, Diamargar. cal.
trochiscos de myrrha contritos cum vino propinant. Ex his et-
jam cum saccharo in aq. arthemisia dissoluto conficiunt morsu-
los, rotulas, vel cum syrupis misturas.

L V I.

Electuaria rursus vel è recensitis pulveribus aut specie-
bus & è conservis borraginis, melissa, rorismar. beton. scorzo-
neræ, rutæ, vel ex antidotis magnis, ut theriaca, mitbridatio,
tryphera magna, confectione Alkermes, cum oleis destillatis a-
nisi, carvi, cinamomi, citri, croci, junip. lauri, majoran. meliss. pi-
peris, rutæ vel alijs commista devorentur.

L V I I.

Pilulas aliqui de myrrha, stoechade, rubia tinctorum,
pulegio, cortic. citri, castia lign. pipere longo, calamo arom. gra-
nis peonia, spica nardi & moscho deglutiendas præbent. Alij Ex-
tracta calam. arom. Eryngij, Ireos, Sabinæ & alia censent fru-
tuosa.

L V I I I.

Extrinfecus nunc linimenta vel unguenta, nunc empla-
stra, nunc fomenta, vel sacculi, nunc suffimigia inferius ac-

commodanda; nunc in seffus vel balneum conducet: nunc, ubi
maritata fuerint, uteri clysteres vel pessuli. Verùm & hac, è
quibus ordinanda sint, tum è modò dictis, tum è priore disputa-
tione conijcere sat luculentum est.

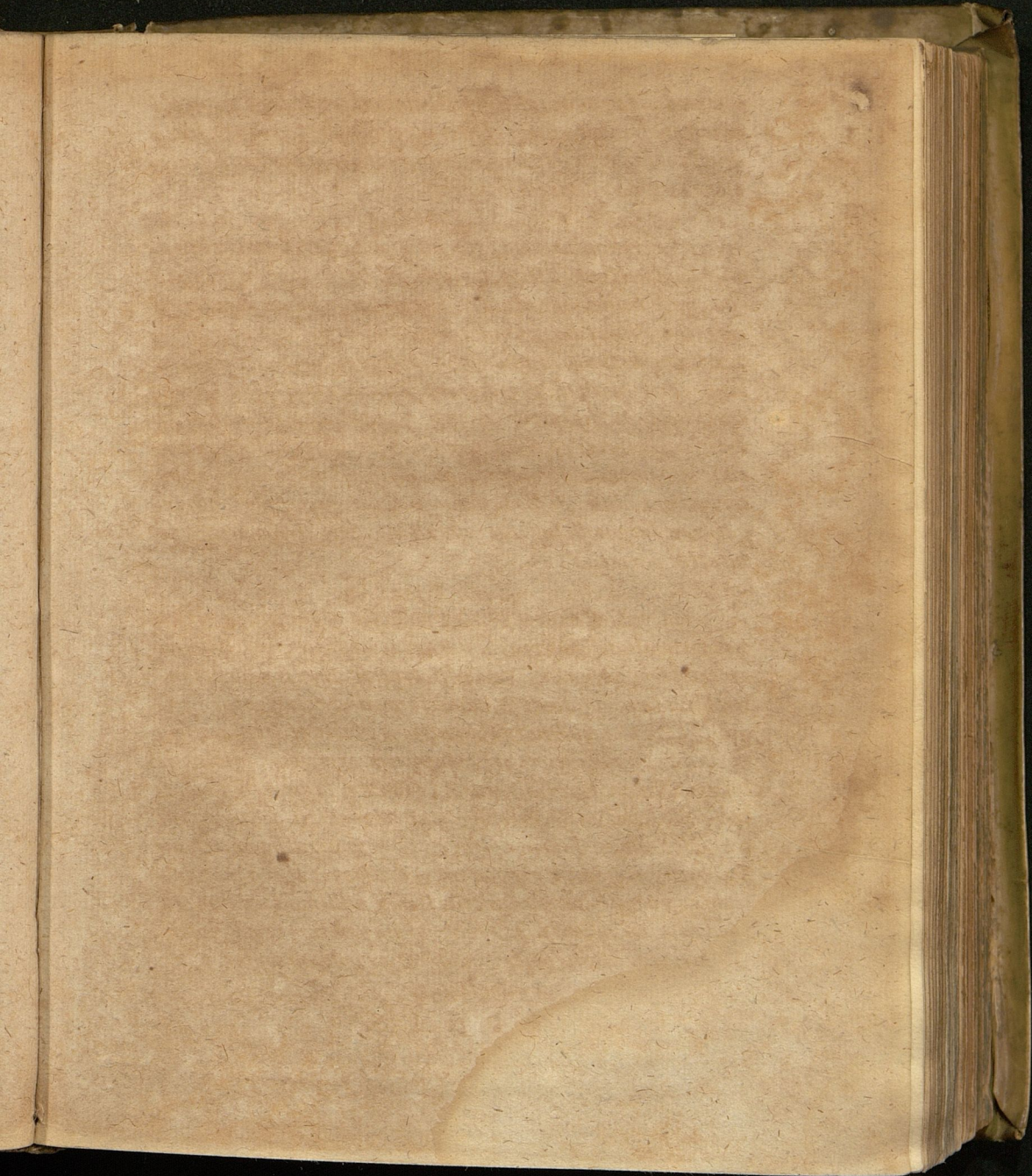
L V I I I.

Præ reliquis a. tam externis, quàm internis medicinis u-
nicè laudata sunt ab Hipp. l. 5. apb. 28. suffimigia ex aromati-
bus, quod muliebria ducant. Hac n. per tubulum in matricis
cervicem, cum fumo immissa potentissimè movent uterum,
venasq; recludunt, ut muliebria subsequantur: nec metuen-
dum hic est, ut in tam brevi transitu medicamentorum virtus
ita exhalet ac dissipetur, ut in ijs, qua vel per os assumpta fue-
runt, vel exterius apposita: nec ullum jecoris, aut aliarum par-
tium à tam jucundo vapore sequetur incommodum, ut ab In-
ternis timendum. Si modò mulieris abdomen cingulo constrin-
gatur, ne suavis ille suffitus justo altius assurgat, capitisq; gra-
vitatem pariat.

L X.

Superest VICTUS RATIO, seu regimen sex rerum
non naturalium, qua pro caussarum diversitate, multipliciter
contemperande sunt. Calida n. si corporis ac uteri molestet in-
temperies, infrigidante & humectante diata corrigatur: fri-
gida, cum plenitudine & obstructione, victum attenuantem
& incidentem, fortiora ac frequentiora exercitia, frictiones
infernaxum partium, ligaturas, somnum breviorum & cre-
bram cum thalami socio consuetudinem requirit: Emaciatum
corporis habitus alimenta pleniora & exuvæ desiderat & in-
super exercitationem breviorum, frictiones leniores ac dul-
cium aquarum balneas admittit. Deniq; nihil omittendum est,
quod ad univèrsi corporis & reliquarum partium robur, in pri-
mis verò uteri, conservandum & augendum conferre
videatur.

E I N I S.

Pla 4367.8. 4

ULB Halle

3

002 370 387

TA-OL

(Titel 16 a'

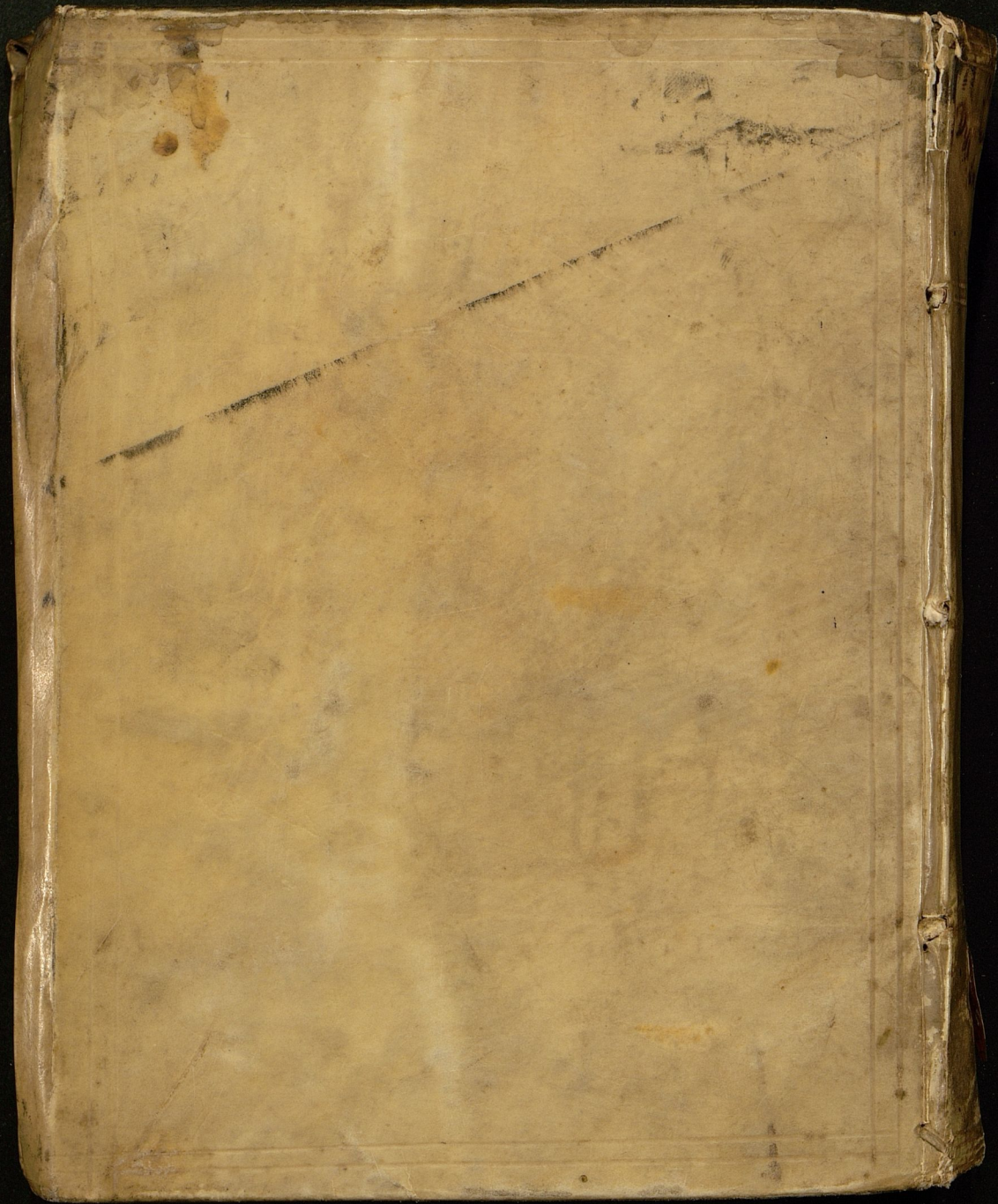
17 muß

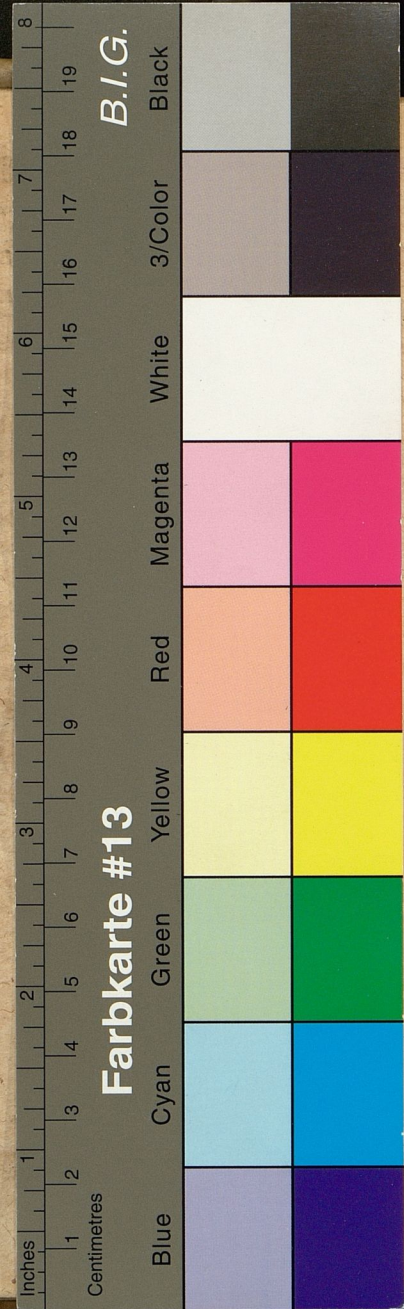
durch Handschriften

abt. erfasst werden

17. 10. 99 J. Ste)

VD17

ὡς δεξιότερα τριμνησίτω

11X. 8

De

MATRICIS PRÆ-
FOCATIONE

De

MENSIIUM PRO-
VOCATIONE

Gymnasmata medica

SUB PRÆSIDIO

TOBIÆ TANDLERI, PHILOS. ET
MED. DOCTORIS AC PROFESSORIS
ordinarij,

In Illustri ad Albim Academia,

Pro suprema artis Apollineæ laurea,

publice respondendo subibunt,

Ita sortis arbitrato collocati,

ANTONIUS KRÖS DRESDENSIS,
BALTHASAR HETTENBACH VVITTEBERGENS.
M AUGUSTUS CADEMANNUS DRESDENSIS.

In Auditorio magno horis matutinis ac pomeridianis,

Ad d. n. Aprilis A. C. ∞ . 10c. XIV.

VVITTEBERGÆ,

Ex Officinâ Typographicâ Iohan. Gormanni.

